

Sekretariatet

ADVOKAT
SAMFUNDET

Folketingets Retsudvalg
Folketinget
Christianborg
1240 København K

KRONPRINSESSEGADE 28
1306 KØBENHAVN K
TLF. 33 96 97 98
FAX 33 36 97 50

DATO: 14. februar 2013
SAGSNR.: 2012 - 312
ID NR.: 222913

Forsvarerens forringede retsstilling

Advokatrådet udgav i 2009 et omfattende retssikkerhedsprogram. Som det fremgår heraf (side 38-39, vedlagt i kopi) finder Advokatrådet, at det er af helt afgørende retssikkerhedsmæssig betydning, at tiltalte under en straffesag har adgang til et effektivt forsvar fra en uafhængig og kvalificeret advokat, som har adgang til alt relevant efterforskningsmateriale.

I 2011 fremsendte Advokatrådet en ønskeseddel med tre ønsker til det på dette tidspunkt nyvalgte Folketing (kopi vedlagt). Her gjorde rådet opmærksom på, at der siden 2002 er gennemført væsentlige ændringer af retsplejeloven med det formål at begrænse forsvarerens adgang til aktindsigt i det materiale, politi og anklagemyndighed har tilvejebragt som led i efterforskningen. Advokatrådet opfordrede samtidig til, at der gennemføres en kritisk analyse af de gennemførte lovændringer.

Advokatrådet ser fortsat med største alvor på de gennemførte indskrænkninger i forsvarerens adgang til at varetage sin klients interesser. Indskrænkningerne har stor retssikkerhedsmæssig betydning, og rådet finder det nødvendigt, at der nu bliver gjort noget herved. For en nærmere behandling af problemstillingen henvises til vedlagte notat.

Advokatrådet skal på dette grundlag anmode om foretræde for Folketingets Retsudvalg med henblik på nærmere at uddybe problemstillingen samt at få lejlighed til at bidrage med forskellige løsningsforslag. Tidspunktet for foretrædet kan aftales nærmere med Advokatsamfundets sekretariat.

Med venlig hilsen

Sysette Vinding Kruse

formand for Advokatrådets Strafferetsudvalg

KRONPRINSESSEGADE 28
1306 KØBENHAVN K
TLF. 33 96 97 98
FAX 33 36 97 50

DATO: 14. februar 2013
SAGSNR.: 2012 - 312
ID NR.: 222913

Notat vedr. forsvarerens forringede retsstilling

I den vestlige verden anses det for et fundamentalt retssikkerhedsprincip, at enhver, der er anklaget for en forbrydelse, har ret til at være repræsenteret ved en forsvarer.

En person, der er anklaget for en forbrydelse, har alene forsvareren at støtte sig til, mens politi og anklagemyndighed har et særdeles ressourcestærkt apparat at trække på med henblik på at søge at bevise personens skyld, og uanset politi og anklagemyndighed er underlagt et objektivitetskrav, så er dette ikke tilstrækkeligt til at sikre en tiltalt en retfærdig rettergang.

En forsvarers opgave er at kontrollere politiet og det materiale, politiet frembringer og sikre, at alt, hvad der er eller kan være til sigtedes fordel, kommer frem. Princippet om, at enhver, der er anklaget for en forbrydelse, har krav på en forsvarer, er nedfældet i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6.

En forsvarer må efter den danske retsplejelov ikke modvirke efterforskningen. Retten kan i disse tilfælde afsætte forsvareren fra sit hverv, ligesom Advokatsamfundet kan skride ind med alvorlige sanktioner i så tilfælde. Dette gælder selvsagt også i de uhyre sjældent forekommende situationer, hvor en forsvarer mistænkes for at være indblandet i det kriminelle forhold, som hans klient er sigtet for eller tilsvarende.

Netop med baggrund i Menneskerettighedskonventionen fik vi i 1978 en ændring af retsplejeloven, der betød en væsentlig styrkelse af den tiltaltes retssikkerhed. Der blev indført en bestemmelse i retsplejelovens § 745, der bestemte, at forsvareren havde ret til at gøre sig bekendt med alt materiale, som politiet havde tilvejebragt. Det var princippet om "equality of arms", der blev lovfæstet.

Der var dog den undtagelse i § 745, at såfremt hensynet til fremmede magter, statens sikkerhed eller sagens opklaring helt **undtagelsesvis** gjorde det påkrævet, kunne man fravige reglerne om fuldstændig aktindsigt til forsvareren. **Alternativt** kunne politiet i stedet for undtagelse give forsvareren et **pålæg** om ikke at videregive de oplysninger, forsvareren havde modtaget fra politiet, til den tiltalte eller sigtede, indtil denne havde afgivet forklaring under hovedforhandlingen. Et sådant pålæg er selvfølgelig ubehageligt for en forsvarer, der dermed ikke kan drøfte alt i sagen med sin klient, men det relevante er, at forsvareren stadig har adgang til alt materiale i

sagen ved et sådant pålæg. Forsvareren har derfor mulighed for at tilrettelægge tiltaltes forsvar bedst muligt, når forsvareren har sagen fuldt belyst.

I slutningen af 1990'erne udgjorde rockerkriminaliteten et stigende problem. Kriminaliteten udmærkede sig ved at være mere organiseret og brutal, end det hidtil havde været tilfældet. I 2002 blev der derfor nedsat en arbejdsgruppe til styrkelse af politiets indsats over for rockerkriminaliteten bestående udelukkende af repræsentanter for anklagemyndigheden. På baggrund af dette udvalgs arbejde blev der i 2003 vedtaget en række i ændringer, blandt andet af retsplejeloven, med det formål at forbedre politiets efterforskningsmuligheder og sikre en effektiv bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet. Der kom blandt andet regler om agenter og hemmeligholdelse af identitet på polititjenestemænd, der udførte agentvirksomhed.

Endvidere indebar loven, at der blev tilvejebragt meget større mulighed for at begrænse det materiale, forsvareren kunne få aktindsigt i. Efter disse regler, der fortsat er gældende i dag (retsplejelovens § 729 c), kan retten efter anmodning fra politiet bestemme, at en forsvarer kan undtages aktindsigt, hvis det er **påkrævet** af hensyn til fremmede magter, statens sikkerhed, sagens opklaring, tredjemands liv eller helbred samt beskyttelse af fortrolige oplysninger om politiets efterforskningsmetoder. Det må dog ikke give anledning til væsentlige betænkeligheder for iagttagelsen af den tiltaltes forsvar. Der udpeges en anden forsvarer til at se materialet, men denne må selvsagt ikke have kontakt med hverken sigtede eller forsvareren – et meget særpræget system.

Udtrykket "**hensynet til sagens opklaring**" er en meget vidtgående bestemmelse. Ingen forsvarer er uenig i, at organiseret og alvorlig kriminalitet skal bekæmpes effektivt. Men der var ikke i lovmotiverne nogen begrundelse for, hvorfor man skulle forringe en tiltaltes retsstilling så betydeligt, som tilfældet blev i 2003, ved at undtage materiale fra forsvareren, for mere effektivt at kunne bekæmpe alvorlig kriminalitet henset til, at man stadig har adgang til at give en forsvarer et pålæg om ikke at give visse oplysninger fra sagen videre til den tiltalte. Det virker som om, at der fra Folketingets og anklagemyndighedens side var en grundlæggende mistillid til forsvarerkorpset.

Da loven blev vedtaget, var der da også en del kritik, særlig af reglerne om forsvarerens undtagelse fra aktindsigt, og det blev derfor bestemt, at Rigsadvokaten efter 2 år skulle lave en redegørelse over de sager, hvor bestemmelsen var blevet brugt til at undtage materiale fra forsvareren.

Redegørelsen viste, at der i en 2-årig periode havde været 23 sager, hvor materiale var blevet undtaget fra forsvarerens adgang til aktindsigt. Kun halvdelen af sagerne drejede sig om bekæmpelse af rockerkriminalitet. De andre sager drejede sig om narkotikakriminalitet, manddrab, overtrædelse af grove voldsbestemmelser, røveri, berigelsesforbrydelse, brandstiftelse, seksuelle overgreb og bestikkelse. Der var ingen nærmere gennemgang af materialets art og begrundelsen for undtagelsen i

redegørelsen. Der er ikke, siden redegørelsen kom i februar 2006, foretaget en opdatering.

Da der som nævnt i 2003 skete en fundamental forringelse af forsvarerens retsstilling, opfordrede Advokatrådet i Advokatrådets Retssikkerhedsprogram i 2009 til, at der blev nedsat et bredt sammensat udvalg til at foretage en evaluering af de i 2003 gennemførte begrænsninger i forsvarerens adgang til aktindsigt. Det burde indgå i vurderingen, om en anvendelse af mindre vidtgående foranstaltninger i de sager, der er fremkommet, på tilstrækkelig og forsvarlig måde kunne have tilgodeset de hensyn, der blev søgt varetaget ved lovændringen. Denne opfordring blev gentaget i Advokatrådets møde med den nytiltrådte justitsminister i 2011 som et af de tre ønsker, Advokatrådet havde til det nye folketing.

Det er af gode grunde uhyre sjældent, at man får mulighed for at bedømme, hvorledes begrænsningerne af forsvarerens ret til aktindsigt virker i praksis. I en nylig afsagt dom fra 10. december 2012 af Vestre Landsret er en byretsdom imidlertid blevet ophævet, fordi det viste sig, at materiale, der var blevet undtaget forsvarernes aktindsigt, kunne have bevirket, at de tiltalte, der alle havde fået langvarige fængselsstraffe, muligt var blevet frifundet. At materiale, der havde været undtaget de pågældende forsvareres aktindsigt, overhovedet kom til rettens og forsvarernes kendskab, skyldtes tilsyneladende, at der blev skiftet anklager i ankeinstansen.

Landsretten udtalte bl.a.:

"Bestemmelsen (om forsvarerens ret til aktindsigt i alt materiale) er et udtryk for, at en straffesags parter så vidt muligt skal stilles lige, og må betegnes som en grundlæggende retssikkerhedsgaranti.

...
Når de begåede fejl (politiet skulle have indbragt spørgsmålet om undtagelsen for retten inden hovedforhandlingen) sammenholdes med, at det efter det anførte om efterforskningens stade må antages, at i hvert fald nogle af de udeholdte bilag ville være blevet frigivet, hvis der var sket en behørig og retvisende forelæggelse af sagen for retten, og at de udeholdte bilag indeholder oplysninger, der må betegnes som væsentlige og nye, kan det ikke udelukkes, at fejlene har været af betydning for byrettens vurdering af skyldsspørgsmålet.

På denne baggrund ..., tager landsretten påstanden om ophævelse af byrettens dom og hjemvisning af sagen til fornyet behandling ved byretten til følge."

Denne dom viser med al ønskelig tydelighed, at udelukkelse af forsvarerens ret til aktindsigt i givet fald kan medføre justitsmord, hvilket vil sige, at uskyldige bliver dømt for forbrydelser, de ikke har begået. Det er umuligt at vide, om den pågældende

dom er udtryk for en "enlig svale", eller om der er et reelt retssikkerhedsproblem også i andre sager, da der ikke foreligger empiri på området.

Advokatrådet finder det derfor påtrængende, at der gennemføres en evaluering af de gennemførte begrænsninger i forsvarerens adgang til aktindsigt.

Advokatrådets

TRE ØNSKER

til det nye folketing

Evaluering af domstolsreformen

Der er nu forløbet ca. 4 år siden gennemførelsen af domstolsreformen. Udviklingen har bl.a. vist, at reformen på en række områder har betydet nogle uhensigtsmæssigheder, herunder en forlængelse af sagsbehandlingstiden, så der ved navnlig byretterne, men i nogle tilfælde også ved de overordnede retter, nu er en uforholdsmæssig lang ventetid på at få sin sag afgjort. Udviklingen er bekymrende, og **Advokatrådet opfordrer til**, at der gennemføres en samlet evaluering af domstolsreformen med det formål at kunne foretage de fornødne tilpasninger af domstolenes struktur og procesmåde i lyset af de indhøstede erfaringer.

Forbedring af retshjælp og fri proces

Advokatrådet har i sit Retssikkerhedsprogram fra 2009 anbefalet, at der blev nedsat en retshjælpskommission med henblik på at foretage en grundig gennemgang af reglerne om offentlig retshjælp og fri proces. Blandt andet på denne baggrund anmodede Justitsministeren i marts 2010 Retsplejerådet om at undersøge, om de intentioner, der ligger bag den gældende ordning, er opfyldt og – hvis det ikke er tilfældet – hvordan der i givet fald kan ske en bedre udnyttelse af de eksisterende ressourcer inden for de gældende økonomiske rammer.

Som det fremgår, er Retsplejerådets kommissorium begrænset til at ligge inden for de eksisterende bevillingsmæssige rammer. Der er imidlertid behov for en langt bredere behandling af problemstillingen, og **Advokatrådet opfordrer derfor til**, at kommissoriet udvides, så Retsplejerådet får bedre mulighed for at udforme langtidsholdbare løsninger til gavn for den del af befolkningen, som i dag ikke har tilstrækkelig mulighed for juridisk bistand.

Ligestilling af parterne i straffesager

Siden 2002 er der gennemført væsentlige ændringer af retsplejeloven med det formål at begrænse forsvarerens adgang til aktindsigt i det materiale, politi og anklagemyndighed har tilvejebragt som led i efterforskningen. **Advokatrådet opfordrer til**, at der gennemføres en kritisk analyse af de gennemførte lovændringer med det formål at retablere retstilstanden fra før 2002, således at retsplejelovens udgangspunkt igen bliver en ligestilling af parterne i en straffesag, jf. herved princippet om equality of arms (EMRK art. 6).

Advokatrådet er bestyrelsen for Advokatsamfundet, som består af alle landets advokater.

Et af vores formål er at virke til gavn for retssamfundet og herunder sikre borgernes retssikkerhed.

Vi værner om advokattitlen og sørger for, at advokaterne overholder de høje, etiske krav, der knytter sig til at være advokat.

Vi er ikke en brancheforening – og vi hverken kan eller må varetage advokaternes kommercielle interesser.

ADVOKAT

SAMFUNDET